

**ЕЗИКОВИ ЗНАНИЯ И
РЕЧЕВИ УМЕНИЯ НА
ДЕЦАТА ОТ
ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ**

Предучилищната възраст е период, характерен със сензивността си към овладяването на феноменални психични

функции от които основни са

ЕЗИК и РЕЧ

В говорната практика език и реч най-често се уеднаквяват в смислово отношение. Като научни понятия те имат различно съдържание и трябва да се разграничават.

ЕЗИК

РЕЧ

- Обществено исторически характер
- Система от знаци, правила, закони използвани за общуване от хората
- Единен за обществото и общ за неговите членове
- Оръдие на мисълта

- Езиковите средства в действие-лингвисти
- Материален, физически процес, резултат от който са звуковете на речта-психоллингвисти
- Вид дейност за приемане и предаване на информация-психолози

Съществуват тези, че езикът се овладява и употребява несъзнателно от детето-и това е вярно.НО...не е достатъчно

Влиянието на човешката езикова среда и на обучението по български език,като преднамерен,системен и целенасочен процес е от изключително значение.

Разнообразното и пълноценно езиково общуване на детето с възрастните и връстниците му осигурява възможности за значителен интелектуален и речеви напредък.

Езиковите знания и речеви умения, които едно дете има зависят от :

- *Физическа и психическа зрелост на детето*
- *Езиковия стил и начините на общуване в семейството*
- *Езиковата среда, в която детето се отглежда и възпитава*

В началото бе словото...

Основната функция на езика е комуникативната. Усвояването на родния език и доброто му владение осигуряват ефективно речево общуване на детето и разбиране и овладяване на знания по всички образователни направления. А всичко това е гаранция за пълноценно развитие на детето. Ето защо задачата за усвояване на *езикови знания и формиране на речеви умения у децата от предучилищна възраст е ОСНОВНА!*

ТАЗИ ЗАДАЧА ИМА ДВА ОСНОВНИ ЕТАПА:

- УСВОЯВАНЕ НА ОПРЕДЕЛЕН ЕЗИКОВ МАТЕРИАЛ/езикови единици, форми/
- ФОРМИРАНЕ НА РЕЧЕВИ УМЕНИЯ

Те определят и основните насоки на работата по български език и литература в детската градина

- Развитие на речевите умения в тясна връзка с овладяване на лексичните и граматически средства на българския език
- Усъвършенстване на звуковата култура на речта на основата на правоговорните норми на езика

- Формиране на способности за самостоятелно и свързано логично изложение на мислите, т.е. Създаване на навици за активна ,свързана реч
- Възпитаване на любов към художествената литература, която е образец на литературна реч и стимул за активна творческа речева дейност

ДОИ и действащите програми задават параметрите на очакваните и задължителните знания и умения по български език и литература

- Свързана реч
- Речник
- Граматически правилна реч
- Звукова култура
- Подготовка за четене и писане
- Възприемане, интерпретация и пресъздаване на литературно произведение

РЕЧЕВИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА ОТ ПЪРВА ГРУПА- /3-4 г/

СВЪРЗАНА РЕЧ-говорене и слушане

- Участват в диалог-задаване и отговаряне на въпроси, слушане с разбиране

Разговор по-
КАРТИНА
ИГРАЧКА
ПРЕДМЕТ

- Създават монолог /с помоща на нагледно средство/

Разказ по-
НАГЛЕДНА ОПОРА
СЮЖЕТНА КАРТИНА
ЕДНА ИЛИ ДВЕ ИГРАЧКИ
ПРЕРАЗКАЗ

РЕЧНИК

- РАЗПОЗНАВАТ
- НАЗОВАВАТ

ПРЕДМЕТИ-признаци, части
, качества, свойства
ДЕЙСТВИЯ

Слушане на приказки, стихотворения.

Показ на предмет, действие или признак

Словесни поръчки

Наблюдения

Граматически правилна реч

- Образуват прости кратки и прости разширени изречения
- Образуват формите на множествено число на съществителни имена
- Образуват глаголни форми в минало и сегашно време
- Съгласуват по род и число съществителни и прилагателни имена
- Образуват умалителни съществителни имена с различни наставки

дидактични игри, описание на животни, беседи

ЗВУКОВА КУЛТУРА

- Произнасят правилно звуковете на родния език

ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ НА ЗВУКОВЕТЕ

РАЗВИТИЕ НА РЕЧЕВО ДИШАНЕ И АРТИКУЛАЦИОНЕН АПАРАТ

- ПОВТОРЕНИЯ/индивидуални и колективни/
- АРТИКУЛАЦИОННА ГИМНАСТИКА
- УПРАЖНЕНИЯ ЗА ВДИШВАНЕ И ИЗДИШВАНЕ
- СЛУШАНЕ НА ДУМИ, ИЗРЕЧЕНИЯ

ПОДГОТОВКА ЗА “ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ”

- Развитие на фината моторика на ръката

СВОБОДНО ДРАСКАТ
ОЦВЕТЯВАТ ФИГУРИ В
КОНТУР

- Игри с пръсти
- Рисуване на вертикални и хоризонтални линии в различни посоки
- Изрязване на дълги и тесни ленти с ножичка
- Рисуване на изображение чрез свързване на точки

Възприемане, интерпретация и пресъздаване на литературно произведение

- Слушат и възприемат съдържанието на кратка приказка
- Запомнят и посочват основните герои
- Слушат и разбират кратки римушки, броилки, стихчета
- Възприемат литературното произведение като част от живота

РЕЧЕВИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА ОТ ВТОРА ГРУПА /4-5 г/

СВЪРЗАНА РЕЧ

- Участват в беседа по определена тема
- Съставят разкази с и без нагледна опора
- Преразказват точно свързан текст-разказ, приказка, инсценират
- Разпознават и посочват частите на текст-начало, изложение, край
- Измислят заглавие на текст в синхрон с неговата тема

беседи, разкази по памет, дидактични игри с оперативен нагледен материал

РЕЧНИК

- Употребяват думи:
  - назоваващи качества, свойства, отношения между предметите; съществителни и прилагателни имена, глаголи , съюзи, предлози
  - видови понятия и думи-родови понятия
  - употребяват синоними, антоними, омоними

дидактични игри, предметно-манипулативни действия, класифициране по съществен признак

ГРАМАТИЧЕСКИ ПРАВИЛНА РЕЧ

- Образуват и употребяват прости кратки и прости разширени изречения
- Образуват сложни съчинени изречения със съчинителни съюзи-и,а,но,обаче ,ала, защото
- Образуват форми на глаголите в бъдеще време

*отговори на въпроси,дидактични
игри,довършване на изречението*

ЗВУКОВА КУЛТУРА

- Правилно произнасят всички звукове на родния език
- Регулират силата, височината и интонацията на гласа
- Отделят и посочват думата от потока на речта, осмислят я и като значеща единица
- Отделят и посочват изречението от потока на речта, осмислят го като носещо информация за света
- Различават и отделят определен звук в дума, група от думи, в изречение
- Определят позицията на даден звук в тризвучни думи-начало, среда, край

дидактични игри, казване на стихотворения наизуст, повторения на думи и изречения, интониране и моделиране

ПОДГОТОВКА ЗА “ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ”

- Познават някои букви-своята и на най-близките
- Служат си по-уверено с молив, флумастер
- Драскат , прерисуват, дорисуват картинки, ”пишат” с измислени букви

*разглеждане на книжки с картинки и текст,
използване на игри за нанизване, подреждане на
различни фигури,,упражнения с малко топче*

ВЪЗПРИЕМАНЕ, ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И ПРЕСЪЗДАВАНЕ НА ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ

- Адекватно възприемат литературно произведение в художествено единство на форма и съдържание
- Илюстрират отделни моменти от художествени текстове според своите чувства и преценка
- Възпроизвеждат съдържанието на литературни произведения в театрална игрова дейност

*беседи, игри-драматизации, инсценировка
, театрални етюди, преразказ, свободни
разговори*

РЕЧЕВИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА ОТ ТРЕТА ГРУПА /5-6 г/

СВЪРЗАНА РЕЧ

- Участват свободно в различни видове беседи, етюди, инсценировки, разговори, комуникативни игри
- Фабулират, съчетавайки познавателен и литературен опит и пресъздаващо въображение-разкази по памет, творчески разкази
- Измислят подходящо заглавие на самостоятелно създадено свързано изказване
- Отгатват и измислят гатанки с описателен и метафоричен характер
- Осъзнато диференциране на компонентите на текста-начало, случка, край, герои
- Определят в най-общ вид темата и идеята на текста

РЕЧНИК

- Употребяват и диференцират думи ,обозначаващи родови понятия от предметен клас
- Разбират и употребяват думи с преносно значение:сравнения,метафори
- Употребяват свободно и целенасочено антоними и синоними

дидактични игри,гатанки,описание и сравняване н на предмети,наблюдения извън детската градина

ГРАМАТИЧЕСКИ ПРАВИЛНА РЕЧ

- Довършват смислово точно и вярно сложни съчинени и сложни съставни изречения
- Измислят самостоятелно логически и граматически правилни сложни изречения
- Сравняват предмети и обекти и изразяват езиково съотношението между тях; използват сравнителна и превъзходна степен на прилагателните имена

*създаване на разказ с театър на маса, разказ-
/по памет, по нагледна опора, без
опора/, беседи, разговор, дидактични игри*

ЗВУКОВА КУЛТУРА

- Артикулират точно струпани съгласни
- Анализират и синтезират елементите на речта и езика:звук,сричка,дума, изречение
- Определят място,брой,позиция и последователност на елементите в потока на речта.
- Образуват нови думи чрез промяна на фонемния състав на дадена дума
интониране, моделиране, речеви образец, дидактични игри

ПОДГОТОВКА ЗА “ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ”

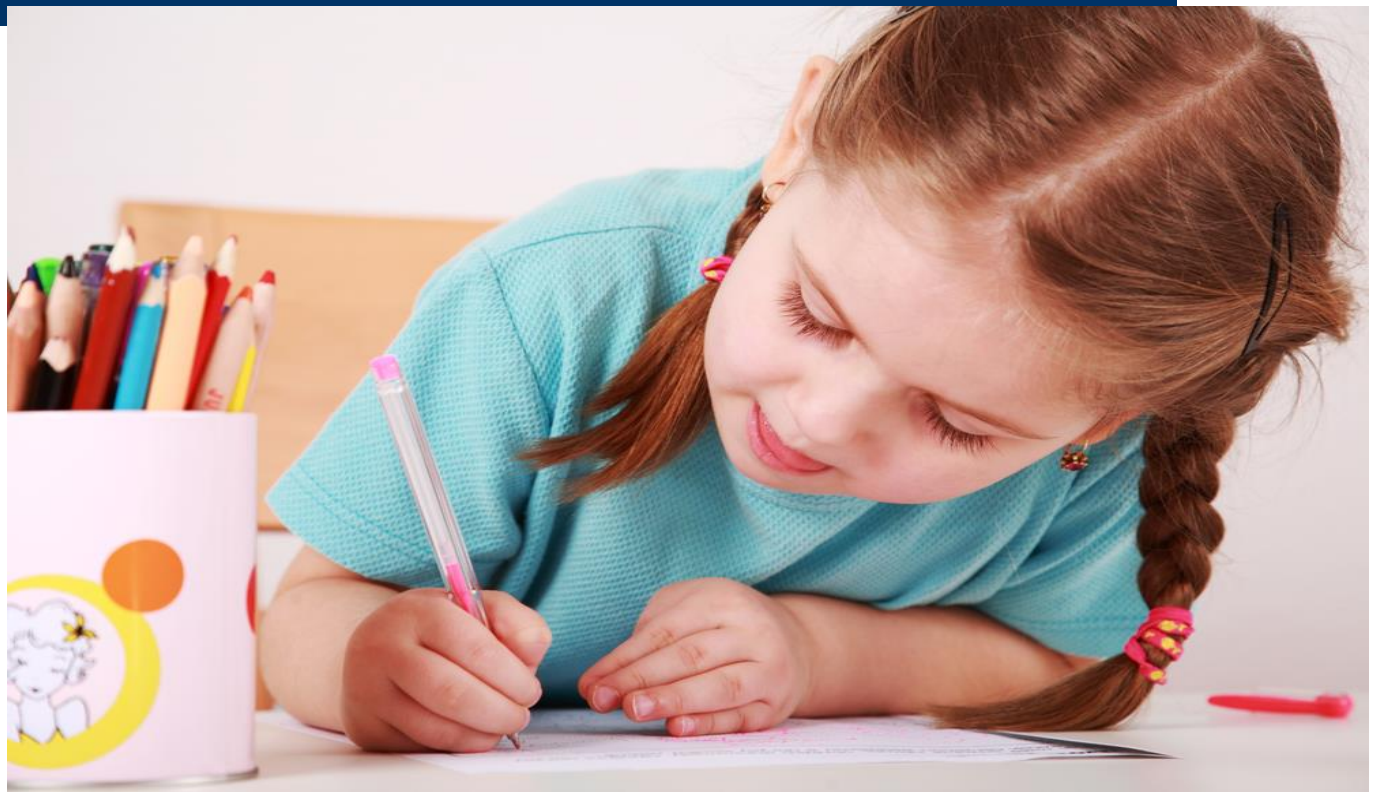
- Изписват самостоятелно в печатен шрифт някои букви и думи
- Графично репродуцират различни знаци и фигури, компоненти от букви
- Разчитат и разбират отделни думи и кратки изречения/част от децата/
- Ориентират се в пространството на листа, определят посоки-горе, долу, лява, дясно
- Осъзнават посоката на писане

ВЪЗПРИЕМАНЕ, ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И ПРЕСЪЗДАВАНЕ НА ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ

- Диференцират жанрово литературни произведения-разказ, приказка, басня, гатанка, стихотворение
- Творчески възпроизвеждат познати литературни текстове
- Посочват и определят главни и второстепенни герои
- Илюстрират съдържанието на позната
- Използват подходяща речева и двигателна изразност при пресъздаване на определен герой

РЕЧЕВИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА ОТ ЧЕТВЪРТА ГРУПА /6-7г/

СВЪРЗАНА РЕЧ

- Задават разнообразни въпроси на различни теми, както и да отговарят логично
- Определят темата на творби от различни жанрове, изразяващи една и съща идея
- Озаглавяват непознат до момента текст
- Създават различни творчески разкази
- Съчиняват приказки – небивалици и кратки стихотворения по дадено начало
- Възпроизвеждат познат текст както точно, така и творчески

РЕЧНИК

- Употребяват думи- родови понятия и ги диференцират

Откриват адекватни синоними, антоними и омоними на съществителни имена, прилагателни имена, наречия, глаголи

Употребяват и разбират различни сравнения

ГРАМАТИЧЕСКИ ПРАВИЛНА РЕЧ

- Съзнателно образуват сложни съставни и сложни съчинени изречения
- Употребяват правилно предлога “от” като показател на обектно значение
- Употребяват преизказно наклонение
- Употребяват различни видове причастия

ЗВУКОВА КУЛТУРА

- Разпознават и практически осъзнават, анализират и посочват различни елементи на речта и езика-сричка, дума, изречение
- Определят и изговарят точно всички звукове на езика ни в различни позиции и съчетания
- Извършват фонеман анализ на дума и словесен на изречение

ПОДГОТОВКА ЗА “ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ”

- Правят разлика между написана дума или изречение, текст, рисунка, картина
- Познават и пишат букви от азбуката, изписват името си, четат кратки думи, срички
- Преписват редички от елементи

ВЪЗПРИЕМАНЕ, ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И ПРЕСЪЗДАВАНЕ НА ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ

- Сравняват разнообразни по тематика и жанр художествени произведения
- Умеят да извличат поука от дадено произведение
- Драматизират познати произведения ,като обогатяват образите,
- Импровизират

ДЕЦАТА СА НАШЕТО БЪДЕЩЕ

Днешните деца от детската градина след две десетилетия ще бъдат най-активната част на обществото. Те ще творят, ще развиват икономика, здравеопазване, образование, ще създават новите духовни богатства на България.

Да им помогнем-да ги научим да говорят, мислят и пишат на родния си език!

За да не се срамуваме след време!

“ В НАЧАЛОТО БЕ СЛОВОТО...”

